

دیدگاه اساتید و دانشجویان پرستاری و مامایی در مورد اولویت‌های ارزشیابی اساتید

*فتیحه کرمان ساروی^۱ علی نویدیان^۲ شهین دخت نوابی ریگی^۳

چکیده

زمینه و هدف: شناخت نقاط قوت و ضعف محتوای ارزشیابی، به مدیران آموزشی کمک می‌کند تا امکان اصلاح و ارتقاء کیفیت ارزشیابی را فراهم کنند. هدف از این مطالعه تعیین مهم‌ترین اولویت‌های ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان و اساتید است که در عملکرد یک مدرس باید مورد توجه قرار گیرد.

روش بررسی: این مطالعه توصیفی - مقطعی در نیمه دوم سال تحصیلی ۸۸-۸۷ روی کلیه دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی زاهدان (۲۴۵ نفر) و اساتید دانشکده (۲۶ نفر) انجام شد. جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه پژوهشگر ساخته که در زمینه مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی استاد، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های ارزشیابی و رعایت اصول و قوانین آموزشی تنظیم شده بود جمع‌آوری شد. برای بیان یافته‌ها از توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار و برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های t و نرم افزار SPSS نسخه شماره ۱۳ استفاده شد.

یافته‌ها: مهم‌ترین اولویت از دیدگاه اساتید و دانشجویان به ترتیب در حیطه مهارت‌های تدریس، تسلط استاد و ایجاد انگیزه و مشارکت دانشجویان در مباحث درسی بوده است. میانگین نمرات دو گروه در برخی از گزینه‌ها از جمله تسلط استاد ($P=0/02$)، مشارکت دانشجویان ($P=0/01$) و ارائه مطالب جدید ($P=0/007$) تفاوت آماری معنی‌داری داشته است. در بخش ویژگی‌های فردی، شیوه بیان و تفهیم مطالب، در بخش مهارت‌های ارتباطی، احترام به دانشجو، در بخش مهارت‌های ارزشیابی، برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم، در بخش اصول و قوانین آموزشی، رعایت موضوع درس طبق برنامه و منابع و شروع و اتمام درس بر اساس برنامه زمانی مدون بیشترین میانگین را کسب نمودند. میانگین نمرات در حیطه‌های مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی و مهارت‌های ارزشیابی در دو گروه تفاوت معنی‌داری داشته است ($P=0/01$).

نتیجه‌گیری کلی: با توجه به این که نظرات اساتید و دانشجویان در خصوص برخی از ملاک‌های ارزشیابی اساتید، تفاوت معنی‌داری داشته است به نظر می‌رسد طراحی یک فرم منطبق با نظرات اساتید و دانشجویان ضروری است. بعلاوه توجه اساتید پرستاری به اولویت‌های تعیین شده می‌تواند کیفیت تدریس و رضایت دانشجویان را ارتقاء دهد.

کلید واژه‌ها: دانشجو، استاد، اولویت‌های ارزشیابی، پرستاری و مامایی، دیدگاه

تاریخ دریافت: ۹۰/۵/۴

تاریخ پذیرش: ۹۰/۸/۲

^۱ کارشناس ارشد پرستاری بهداشت جامعه، مرکز تحقیقات ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران (*نویسنده مسئول)

شماره تماس: ۲۴۱۱۴۱۵ Email: Fkermansaravi@yahoo.com

^۲ دکترای مشاوره خانواده، مرکز تحقیقات ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران

^۳ کارشناس ارشد مامایی، مرکز تحقیقات ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران

مقدمه

ارزشیابی یک فرآیند نظام دار برای جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات است که تحقق اهداف مورد نظر برنامه و میزان آن را تعیین می کند^(۱). هدف و نقش عمده آموزش عالی، تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه با کسب توانایی لازم جهت انجام وظایف مربوطه در حیطه عملکرد خود است. یکی از عوامل اصلی که می تواند آموزش را از حالت ایستا به مسیری پویا و با کیفیت سوق دهد ارزشیابی است^(۲). مهم ترین و مطلوب ترین هدف ارزشیابی در زمینه آموزش و نظام آموزشی، آگاهی از وضعیت موجود و میزان فاصله آن با وضعیت مطلوب موضوع مورد ارزشیابی است که بدان وسیله می توان با اتکا به داده های حاصل از فرایند ارزشیابی با یک برنامه ریزی جامع و راهبردی به بهبود وضعیت و حداکثر استفاده از امکانات و منابع موجود برای رسیدن به مقاصد و اهداف مورد نظر پرداخت^(۳). بی تردید ارزشیابی از موثرترین روش ها برای تضمین کیفیت و شرط اساسی روند ارتقاء کیفیت مستمر در سیستم آموزش است^(۴،۵). مدل های مختلفی برای ارزشیابی اعضای هیئت علمی وجود دارد که ارزشیابی توسط مسوولین، همکاران و نیز دانشجویان و خود ارزیابی، نمونه هایی از آن است که از میان روش های ذکر شده ارزشیابی هیات علمی توسط دانشجویان از رایج ترین روش های مورد استفاده است^(۶). روش های ذکر شده هر کدام جنبه های خاصی از کار استاد را ارزیابی می کند و هیچ یک به تنهایی نمی توانند بیانگر کیفیت واقعی کار اساتید باشند. بنابراین برای این که ارزشیابی جامع و سالم تری از کار اساتید به دست آید باید بر اساس همه منابع اطلاعاتی موجود قضاوت نهایی صورت گیرد^(۷).

به اعتقاد برخی محققان استفاده از نظرات دانشجویان برای ارزشیابی اساتید تنها منبع ملموس در دانشکده و دانشگاه های سراسر جهان است که می تواند در بهبود روش تدریس، اثر بخشی تدریس و در نهایت بهبود کیفیت آموزش مفید باشد^(۸). برخی پژوهشگران با

ارزشیابی معلمان توسط فراگیران مخالف بوده و معتقدند که صفات شخصیتی و ویژگی های کلی محیطی، درک و قضاوت های افراد را تحت تاثیر قرار می دهد و دلیلی وجود ندارد که دانش آموزان و دانشجویان در ارزشیابی خود از معلمان و اساتید از این خطا مصون باشند^(۹). از طرفی دانشجویان از بلوغ و رشد کافی برای قضاوت در مورد آموزش برخوردار نبوده و با مفهوم تدریس و یادگیری آشنا نیستند و به سادگی با یک نمایش جذاب یا نمره دهی خوب اغفال می شوند^(۱۰). به علاوه ارزشیابی دانشجویان از معلم کمتر تحت تاثیر کیفیت، درس و یادگیری آنان و بیشتر متأثر از طرز عمل و روش کار معلم است^(۱۱).

به طور کلی مروری بر یافته های تحقیقاتی نشان می دهد که علیرغم این اختلاف نظر ها، مدیران اکثر مدرسه های آموزش عالی در سطح جهان ارزشیابی دانشجویان را به عنوان یک منبع موثق و قابل قبول پذیرفته و برای اخذ تصمیمات مختلف از آن استفاده می کنند^(۱۲،۱۳) و برخی از استادان اعتقاد دارند این گونه ارزشیابی ها توسط دانشجویان مانع از آزادی عمل آن ها در آموزش و تدریس خواهد شد و باعث کاهش انگیزه و جدیت اساتید شده و در نهایت نزول کیفیت آموزش را به دنبال خواهد داشت^(۱۴). به طور کلی مروری بر یافته های تحقیقات نشان می دهد که بین نظرات دانشجویان و اساتید در خصوص ملاک های ارزشیابی تفاوت معنی داری وجود دارد.^(۱۵،۱۶،۱۷،۱۸،۱۹)

از آن جایی که روش ارزشیابی استاد توسط دانشجو کاربرد زیادی پیدا کرده و در حوزه های تصمیم گیری در باره سرنوشت شغلی اساتید مانند ارتقاء تبدیل وضعیت استخدامی، بورس تحصیل و... وارد شده لازم است نظرات اساتید و دانشجویان در زمینه اولویت های ارزشیابی مورد بررسی قرار گیرد^(۱۱). چراکه شناخت نظرات دانشجویان و اعضای هیات علمی به عنوان دو فاکتور اصلی سیستم ارزشیابی اساتید می تواند راهنمای مفیدی برای اصلاح مشکلات موجود فراهم آورده، به

استفاده از شاخص امتیاز دهی یک تا چهار بر مبنای مقیاس رتبه ای (خیلی مهم، مهم، کم اهمیت و بی اهمیت) به هر عبارت با توجه به نظر دانشجویان امتیازی برابر حداقل یک و حداکثر ۴ تعلق گرفت (در مجموع کمترین امتیاز ۲۹ و بیشترین امتیاز ۱۱۶ منظور شد). جهت همسان سازی امتیازات، امتیاز به دست آمده در هر حیطه بر مبنای ۱۰۰ محاسبه شد. همچنین یک سوال در خصوص نظر دانشجویان در ارتباط با میزان انطباق ارزشیابی های فعلی با واقعیت و نظر کلی آن ها مطرح شد. روایی پرسشنامه پس از بررسی مطالعات مشابه و با نظر خواهی از اعضا هیات علمی و دانشجویان به صورت روایی صوری و محتوی بررسی شده و پایایی آن با روش باز آزمایی و با ضریب همبستگی ۰/۸۵ در حد قابل قبول بود. پس از انجام هماهنگی ها و توضیح در مورد هدف تحقیق به دانشجویان و کسب رضایت آن ها پرسشنامه های مربوط به دانشجویان توسط فرد آموزش دیده در یک مرحله در حضور پژوهشگر و در روزهای مختلف جمع آوری شد. پرسشنامه های اساتید نیز به صورت انفرادی توسط پژوهشگر در محل کار اساتید در دانشکده توزیع و از آن ها درخواست شد در فرصت مناسب آن را به صورت خود ایفا تکمیل نموده و به پژوهشگر برگشت دهند. شرکت در مطالعه آزاد و اطلاعات محرمانه تلقی می شد. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه شماره ۱۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور دست یابی به اهداف توصیفی، توزیع فراوانی نظرات اساتید و دانشجویان و به علاوه میانگین و انحراف معیار امتیاز هر حیطه پرسشنامه محاسبه شد و برای مقایسه نظرات دو گروه از آزمون t مستقل با سطح معنی داری $p=0/05$ استفاده شد.

یافته ها

میانگین سنی دانشجویان و اساتید مورد مطالعه به ترتیب ۲۱/۵ و ۴۰/۶ سال بود و ۸۴/۵ درصد دانشجویان نیز مونث بودند (جدول ۱). جدول ۲ نشان می دهد که

علاوه شناخت نقاط ضعف و قوت در ارزشیابی به برنامه ریزان آموزشی کمک می کند تا امکان اصلاح فرم های ارزشیابی و کسب نتایج واقعی از عملکرد اساتید را فراهم کند^(۲۱). بر همین اساس مطالعه حاضر با هدف مقایسه دیدگاه دانشجویان و اساتید در مورد مهم ترین اولویت های ارزشیابی اساتید، ویژگی های متفاوت و متنوعی که در عملکرد یک مدرس می توان در نظر گرفت و همچنین تعیین بالاترین امتیازی است که دانشجویان و اساتید برای هریک از رفتارهای مطرح شده در نظر می گیرند.

روش بررسی

این مطالعه توصیفی - مقطعی است که در دو گروه از اساتید و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در نیمسال اول ۱۳۸۷-۸۸ انجام شد. جامعه پژوهش اساتید و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان بودند. ۲۶ نفر از اساتید و ۲۴۵ نفر از دانشجویان پرستاری و مامایی (۱۰۵ دانشجوی مامایی و ۱۴۵ دانشجوی پرستاری) به صورت نمونه گیری آسان در مقطعی از زمان مورد مطالعه قرار گرفتند. جهت جمع آوری داده ها از پرسشنامه پژوهشگر ساخته استفاده شده است. به این ترتیب که پژوهشگر با مطالعه فرم های موجود در مورد ارزشیابی اساتید و پرسشنامه هایی که در مطالعات در این خصوص استفاده شده بود^(۸،۱۱،۱۶،۲۲) پس از حذف و اضافه نمودن بعضی از گزینه ها ابزاری طراحی نمود. در نهایت پرسشنامه در دو بخش سوالات دموگرافیک و اصلی طراحی شد. ۲۹ سوال اصلی در ۵ بخش به شرح زیر تدوین شد: مهارت های تدریس (۱۲ سوال، حداقل ۱۲ و حداکثر ۴۸ امتیاز)، ویژگی های فردی (۴ سوال، حداقل ۴ و حداکثر ۱۶ امتیاز)، مهارت های ارتباطی (۵ سوال، حداقل ۵ و حداکثر ۲۰ امتیاز)، رعایت اصول و قوانین آموزشی (۴ سوال، حداقل ۴ و حداکثر ۱۶ امتیاز) و مهارت های ارزشیابی (۴ سوال، حداقل ۴ و حداکثر ۱۶ امتیاز). با

($P=0/01$)، تسلط استاد ($P=0/02$) و معرفی منابع ($P=0/03$) تفاوت معنی داری دارد.

جدول شماره ۱: مشخصات دموگرافیک اساتید و دانشجویان

متغیرها	(درصد) فراوانی	میانگین
سابقه کار(سال)	> ۱۰ سال	۱۱/۳۶
	< ۱۰ سال	۱۳(۵۰)
سن(سال)	استاد	۴۰/۶
	دانشجو	۲۱/۵
جنس استاد	مونث	۱۲(۴۶/۲)
	مذکر	۱۴(۵۳/۸)
جنس دانشجو	مونث	۳۸(۱۵/۵)
	مذکر	۲۰۷(۸۴/۵)
رشته تحصیلی	مامایی	۱۰۵
	پرستاری	۱۴۰

بیشترین میانگین حیطه "مهارت های تدریس اساتید" از دید دانشجویان مربوط به مشارکت دانشجویان در مباحث درسی و تسلط استاد و همچنین در گروه اساتید نیز تسلط استاد و مشارکت دانشجویان در مباحث درسی بوده است. کمترین میانگین در این حیطه مربوط به "ارائه بخشی از درس توسط دانشجویان" بوده که نظرات هر دو گروه در خصوص این گزینه به عنوان یک اولویت در مهارت های تدریس مطرح نبوده است. مقایسه میانگین نمرات دو گروه در بعد مهارت های تدریس اساتید نشان داد که میانگین نمرات دو گروه در گزینه های پرسش و پاسخ در طول تدریس ($P=0/003$)، ارایه مطالب جدید ($P=0/007$)، مشارکت دانشجویان در مباحث درسی

جدول شماره ۲: میانگین و انحراف معیار اولویت های ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان و اساتید پرستاری مامایی

P	موضوع ارزشیابی		
	استاد	دانشجو	
	انحراف معیار $\pm$ میانگین	انحراف معیار $\pm$ میانگین	مهارت های تدریس
۰/۱	۳/۵۴ $\pm$ ۰/۷۶	۳/۳۳ $\pm$ ۰/۷۳	داشتن طرح درس
۰/۲	۳/۴۲ $\pm$ ۰/۵۷	۳/۲۷ $\pm$ ۰/۶۸	بیان اهداف
۰/۰۱*	۳/۷۳ $\pm$ ۰/۴۲	۳/۸۴ $\pm$ ۰/۶۸	ایجاد انگیزه و جلب مشارکت
۰/۰۷	۳/۶۹ $\pm$ ۰/۴۷	۳/۴۰ $\pm$ ۰/۶۸	مطالب جدید علمی
۰/۰۲*	۳/۸۵ $\pm$ ۰/۳۶	۳/۶۶ $\pm$ ۰/۵۹	تسلط استاد بر موضوع درس
۰/۵	۳/۱۹ $\pm$ ۰/۶۹	۳/۲۹ $\pm$ ۰/۷۹	جمع بندی مطالب
۰/۰۳*	۳/۴۲ $\pm$ ۰/۵	۳/۰۹ $\pm$ ۰/۷۴	معرفی منابع جدید
۰/۴	۳/۶۵ $\pm$ ۰/۴۸	۳/۵۵ $\pm$ ۰/۶۳	اهمیت به رفع اشکالات
۰/۰۸	۳/۵۸ $\pm$ ۰/۵۷	۳/۳۳ $\pm$ ۰/۶۸	روش های تدریس مناسب
۰/۲	۳/۵۸ $\pm$ ۰/۵۷	۳/۴۲ $\pm$ ۰/۶۵	پاسخ گویی به سوالات
۰/۰۰۳*	۳/۴۲ $\pm$ ۰/۷	۲/۸۸ $\pm$ ۰/۹	پرسیدن سوال از دانشجویان
۰/۱	۲/۶۹ $\pm$ ۰/۸۷	۲/۶۴ $\pm$ ۰/۹۹	سپردن مسوولیت بخشی از درس
			۲. ویژگی های فردی
۰/۵	۳/۷۷ $\pm$ ۰/۴۳	۳/۶۹ $\pm$ ۰/۶۲	شیوه بیان، انتقال و تفهیم مطالب
۰/۵	۳/۳۱ $\pm$ ۰/۵۴	۳/۴۰ $\pm$ ۰/۷۵	تلاش برای پیشرفت دانشجو
۰/۶	۲/۹۶ $\pm$ ۰/۷۲	۳/۰۳ $\pm$ ۰/۸۶	رتبه دانشگاهی مدرس
۰/۰۰*	۱/۷۷ $\pm$ ۰/۸۱	۲/۷۲ $\pm$ ۰/۹۶	سمت اجرایی

ادامه جدول شماره ۲: میانگین و انحراف معیار اولویت های ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان و اساتید پرستاری مامایی

P	استاد	دانشجو	موضوع ارزشیابی
			مهارت های ارتباطی
		انحراف معیار $\pm$ میانگین	انحراف معیار $\pm$ میانگین
۰/۱	۳/۲۷ $\pm$ ۰/۷۲	۰/۶۸ $\pm$ ۳/۴۹	برقراری ارتباط صمیمانه
۰/۷	۳/۳۸ $\pm$ ۰/۵۷	۰/۷۴ $\pm$ ۳/۴۳	استمرار ارتباط طی تدریس
۰/۲	۳/۱۹ $\pm$ ۰/۷۴	۰/۷۷ $\pm$ ۳/۳۷	انعطاف نسبت به رفتار دانشجو
۰/۱	۳/۱۲ $\pm$ ۰/۵۸	۰/۷۵ $\pm$ ۳/۴۳	دسترسی به مشاوره با استاد
۰/۵	۳/۵۰ $\pm$ ۰/۵۸	۰/۷۷ $\pm$ ۳/۵۸	احترام به دانشجو
۴. مقررات آموزشی			
۰/۹	۳/۳۱ $\pm$ ۰/۶۱	۰/۷۶ $\pm$ ۳/۲۹	شروع و اتمام به موقع
۰/۸	۳/۲۷ $\pm$ ۰/۷۷	۰/۷۱ $\pm$ ۳/۳۰	موضوع درس طبق برنامه
۰/۱	۳/۱۵ $\pm$ ۰/۶۷	۰/۸۴ $\pm$ ۲/۹۲	توجه به حضور دانشجو
۰/۰۵*	۳/۲۷ $\pm$ ۰/۷۲	۰/۷۸ $\pm$ ۲/۹۶	الزام دانشجو به رعایت مقررات
۵. مهارت های ارزشیابی			
۰/۰۶	۳/۱۵ $\pm$ ۰/۷۸	۲/۸۲ $\pm$ ۰/۸۷	ارزشیابی ورودی
۰/۰۹	۳/۱۵ $\pm$ ۰/۶۷	۲/۹۱ $\pm$ ۰/۸۴	ارزشیابی مرحله ای
۰/۰۴*	۳/۵۰ $\pm$ ۰/۷۶	۳/۱۶ $\pm$ ۰/۷۸	امتحان جامع
۰/۰۰۸*	۳/۱۲ $\pm$ ۰/۶۵	۲/۷۲ $\pm$ ۰/۹۴	خواستن تکلیف

P $\leq$ ۰/۵

اساتید بوده و تفاوت آن از نظر آماری نیز معنی دار بوده است (P=۰/۰۱).

گزینه های "رعایت موضوع درسی طبق برنامه و منابع" و "شروع و اتمام درس در زمان مقرر و بر اساس برنامه زمانی مدون" بیشترین امتیاز را در بخش رعایت اصول و قوانین آموزشی در گروه دانشجویان و اساتید کسب نمود. گزینه "توجه به حضور مرتب دانشجویان" کمترین میانگین را در هر دو گروه کسب نمود. مقایسه میانگین نمرات در این بخش در دو گروه در گزینه "الزام دانشجو به رعایت مقررات آموزشی" تفاوت معنی داری داشته است (P=۰/۰۵). اساتید بیشتر از دانشجویان روی گزینه فوق تاکید داشتند. در حیطه مهارت های ارزشیابی، گزینه "برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم" بیشترین میانگین را در گروه ها داشته و تفاوت میانگین ها نیز معنی دار بوده است (P=۰/۰۵). در واقع اساتید نمره بیشتری از دانشجویان کسب نموده و روی گزینه فوق تاکید بیشتری از دانشجویان نمودند. گزینه خواستن

میانگین نمرات اساتید در تمام گزینه های فوق به جز مشارکت دانشجویان در مباحث درسی بیشتر از دانشجویان بوده است. در کل میانگین نمرات اساتید در این بعد از اولویت های ارزشیابی، بیشتر از دانشجویان بوده است و آزمون t مستقل تفاوت معنی داری را نیز نشان داد (P=۰/۰۱). حیطه بعدی در اولویت های ارزشیابی اساتید، ویژگی های فردی استاد بود که مورد ارزیابی قرار گرفت. گزینه های "شیوه بیان و انتقال مطالب درسی" بیشترین میانگین نمره و سمت های اجرایی استاد به عنوان ملاک ارزشیابی "کمترین امتیاز را در هر دو گروه کسب نمودند. مقایسه میانگین نمرات در گروه در این حیطه در گزینه نقش سمت های اجرایی در ارزشیابی معنی دار بوده است (P=۰/۰۰) میانگین نمرات دانشجویان در این گزینه بیشتر از اساتید بوده است. در واقع دانشجویان روی این گزینه به عنوان یک ملاک ارزشیابی دیدگاه مثبت تری نسبت به اساتید داشتند. امتیازات این حیطه در مجموع در دانشجویان بیشتر از

و اعمال قوانین و مقررات آموزشی میانگین نمرات اساتید بیش از دانشجویان بود که در دومورد مهارت های تدریس و مهارت های ارزشیابی این تفاوت معنی دار بود ($P=0/01$). گرچه میانگین کل نمرات اساتید در گزینه اهمیت ارزشیابی بیشتر از دانشجویان بود اما آزمون آماری t تفاوت معنی داری را در این رابطه نشان نداد ($P=0/06$) (جدول ۴). همچنین یافته های تحقیق نشان داد که ۳۰/۸ درصد اساتید و ۵۵/۵ درصد دانشجویان معتقد بودند که ارزشیابی های انجام شده واقعی هستند و ۷۱ درصد اساتید و ۸۰ درصد دانشجویان موافق اجرای ارزشیابی توسط دانشجویان بودند. همچنین ۵۰ درصد اساتید معتقد بودند که فرم ارزشیابی توسط دانشجویان با صداقت و دقت کافی کامل نمی شود و ۴۵ درصد دانشجویان و ۸۰ درصد اساتید نیز معتقد بودند که فرم ارزشیابی قادر به ارزیابی کیفیت تدریس نیست.

تکالیف از دانشجویان کمترین میانگین را در این حیطه داشته است اما آزمون آماری t تفاوت معنی داری را در میانگین گزینه فوق در دو گروه نشان داد ($P=0/008$). میانگین نمرات اساتید در این گزینه بیشتر از دانشجویان بوده است. در مجموع نتایج نشان داد که میانگین و انحراف معیار گزینه های ارزشیابی اساتید از دید دانشجویان "مهارت های ارتباطی" بیشترین الویت و "مهارت های ارزشیابی" کمترین الویت را دارا بودند. همچنین از دید اساتید "مهارت های تدریس" بیشترین الویت و "ویژگی های فردی" کمترین الویت را دارا بودند (جدول ۳). یافته ها حاکی از آن است که میانگین نمرات دانشجویان در دو حیطه ویژگی های فردی استاد و مهارت های ارتباطی وی بیش از نمرات اساتید بود و در مورد ویژگی های فردی این تفاوت معنی دار گزارش شد ($P=0/01$). در حیطه های مهارت های تدریس، مهارت های ارزشیابی

جدول ۳ شماره: رتبه بندی ابعاد پنج گانه ارزشیابی اساتید از دیدگاه اساتید و دانشجویان پرستاری مامایی

مورد ارزشیابی	اولویت	انحراف معیار میانگین	اساتید	اولویت	انحراف معیار میانگین	دانشجویان
مهارت های تدریس	۱	۳/۵۰±۰/۳۴	اساتید	۲	۳/۲۷±۰/۴۴	دانشجویان
مهارت های ارتباطی	۲	۳/۲۹±۰/۵۱	اساتید	۱	۳/۴۴±۰/۵۷	دانشجویان
مقررات آموزشی	۳	۳/۲۵±۰/۵۳	اساتید	۴	۳/۱۱±۰/۵۹	دانشجویان
ارزشیابی	۴	۳/۲۳±۰/۵۱	اساتید	۵	۲/۹۰±۰/۶۳	دانشجویان
ویژگی های فردی	۵	۲/۹۵±۰/۴۳	اساتید	۳	۳/۲۱±۰/۵۱	دانشجویان

جدول شماره ۴: مقایسه میانگین و انحراف معیار ملاک های ارزشیابی استاد از دیدگاه اساتید و دانشجویان پرستاری و مامایی

مورد ارزشیابی	دانشجو		p
	انحراف معیار میانگین	استاد	
مهارت های تدریس	۳۹/۳۵ ± ۵/۳۶	۴۲/۰۳ ± ۴/۱۵	۰/۰۱*
مهارت های ارتباطی	۱۷/۲۱ ± ۲/۸۶	۱۶/۴۶ ± ۲/۵۹	۰/۲
ویژگی های فردی	۱۲/۸۴ ± ۲/۰۴	۱۱/۸۰ ± ۱/۷۲	۰/۰۱*
مقررات آموزشی	۱۲/۴۷ ± ۲/۳۶	۱۳ ± ۲/۱۵	۰/۲
ارزشیابی	۱۱/۶۱ ± ۲/۵۳	۱۲/۹۲ ± ۱۲/۰۵	۰/۰۱*
کل فرآیند ارزشیابی	۸۰/۶۴ ± ۹/۸۷	۸۴/۴۲ ± ۹/۱۹	۰/۰۶

$$P \leq 0/05$$

بحث و نتیجه گیری

یافته ها نشان داد که اساتید و دانشجویان تسلط بر موضوع درس و داشتن علم و تجربه استاد را از الویت های مهارت های تدریس مطرح نموده و در بخش ویژگی های فردی به قدرت بیان و انتقال مطالب تاکید داشتند و تسلط بر محتوا و موضوع را از مهم ترین ویژگی های معلم می دانستند^(۲۳). Gillespie در این مورد می نویسد عدم تسلط به محتوای آموزش از جمله عواملی است که اعتماد به نفس را در مدرس می کاهش دهد و داشتن دانش و تجربه استاد در یاد دهی مطالب از خصوصیات مهم است^(۲۴). نتایج فوق با یافته های مطالعاتی که در ایران شده همخوانی دارد^(۲۵،۱۱،۱۷،۲۳). در تحقیق ساله ۸۱ درصد دانشجویان و در تحقیق مبارکی ۹۶ درصد روی این مساله تاکید داشتند^(۲۵،۱۷). اگر چه این مورد در تحقیق اکراهی و همکاران به عنوان دومین ملاک مهم یک استاد ایده ال مطرح شده است^(۲۶). البته باید به این مساله نیز توجه نمود که گاهی اوقات علیرغم این که استاد از تسلط خوبی برخوردار است ولی از نظر قدرت انتقال مفاهیم در حد مطلوب نیست و همین امر باعث می شود که ارزشیابی وی تحت تاثیر قرار گیرد^(۲۷). امروزه اگرچه مهارت های علمی تخصصی و اطلاعاتی هر مدرس در هر پایه و رشته ای که تدریس می کند طبیعی ترین ویژگی برای ایفای نقش معلمی است اما نباید تصور کرد که هرکس که بداند و زیاد هم بداند مدرس خوبی هم هست. در عصر هجوم اطلاعات معلم باید آگاه، آماده و آشنا به علم روز باشد. آمادگی به معنای انبوه سازی اطلاعات و معلومات نیست بلکه قدرت و توان مداوم پژوهش و آشنایی با روش های نوین آموزشی از ضروریات این نقش مهم محسوب می شود^(۱۱). درنتیجه تحقیق قدمی و همکاران نیز قدرت بیان و انتقال مطالب استاد به عنوان یک ویژگی مهم ذکر شده است^(۲۰). یکی از مهم ترین ملاک های مهارت های ارتباطی که درصد دانشجویان مطرح نمودند احترام گذاشتن به دانشجویان بود که یکی از اساسی ترین نیازهای انسان از

دیدگاه مازلو محسوب می شود^(۲۶). در فرایند تدریس احترام به فراگیران می تواند اهداف یادگیری را تحت تاثیر فرار داده و تسهیل کند در همین زمینه تحقیق سالمی و همکاران نشان داد که ۶۷/۵ درصد دانشجویان و در تحقیق مبارکی ۹۶ درصد انتظار دارند برخوردهای استاد محترمانه باشد^(۲۵،۱۷). پژوهش دیگر نیز بر احترام متقابل برای ارتقای برقراری ارتباطات تاکید نموده است^(۲۴). یکی از ملاک های مطرح شده توسط نیمی از دانشجویان در دسترس بودن استاد برای مشاوره و راهنمایی بود که در سیستم آموزش این مساله کم رنگ است. برقراری ارتباط با استاد باعث افزایش اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری در دانشجو می شود. دانشجویان جوانتر انتظار دارند که استادان آنان نقش حمایتی و هدایتی داشته و بتوانند برای حل مشکلات آنان راهکارهایی را ارائه دهند. در تحقیق مبارکی نیز ۸۲ درصد دانشجویان آنان را به عنوان یکی از ویژگی های یک استاد خوب مطرح نمودند^(۲۵). نتایج تحقیق کرمی و همکاران نیز موید این مطلب است^(۲۹،۲۸).

در این مطالعه مهم ترین ملاک ها از دیدگاه اساتید مهارت های تدریس و ارزشیابی و از دید دانشجویان مهارت های ارتباطی و ویژگی های فردی بوده است. در مجموع عواملی نظیر مقبولیت استاد در بین دانشجویان، موقعیت های اداری و اجرایی، شیوه تدریس، سختگیری های استاد و رعایت نظم و مقررات آموزشی توسط استاد می تواند ارزشیابی دانشجویان را تحت تاثیر قرار دهد. البته توجه به آن چه دانشجویان به عنوان اولویت خیلی مهم ذکر نکرده اند نیز حایز اهمیت است. به عنوان مثال در بخش مهارت های ارزشیابی، خواستن تکالیف تحقیقی از دانشجویان و در بخش مهارت های تدریس، مسوولیت بخشی از دروس به دانشجویان، گزینه هایی بودند که کمترین میانگین را کسب نمودند. شاید اهمیت مهارت های ارزشیابی استاد از نظر دانشجو به کیفیت طرح سوالات امتحان پایان ترم و نحوه نمره دادن آن مربوط می شود. حال آن که مفهوم این حیطة از نظر علمی و از

پیشنهادات استفاده از ملاک هایی که مورد توافق استاد و دانشجو باشد، تجدید نظر در فرم های ارزشیابی اساتید در کمیته های تخصصی بر مبنای نتایج تحقیقات، محدود نکردن فرایند ارزشیابی به نظر دانشجویان، انجام خود ارزیابی توسط اساتید، انجام ارزشیابی مستمر در زمان های مختلف ترم تحصیلی، نظر خواهی از اساتید در تهیه فرم ها و جمع بندی و نتیجه گیری از ارزشیابی ها پیشنهاد می شود. ارزشیابی اساتید در دانشگاه ها موضوعی است که هدف آن رفع نواقص در روش تدریس و انتقال درست و کامل دانش از استاد به دانشجو است که اگر بر اساس موازین علمی به صورت دایم انجام گیرد نتایج حاصل از آن می تواند علاوه بر تقویت تدریس و رفع نقاط ضعف برای بسیاری از تصمیم گیری ها و برنامه ریزی های آموزشی مفید واقع شده و موجبات ارتقای سطح علمی را فراهم دانشگاه آورد.

با توجه به یافته ها به نظر می رسد ابزار مورد استفاده نیاز به بازنگری و اصلاحات لازم دارد. این مطالعه در محیط محدود به یک دانشکده انجام شد که از محدودیت های مطالعه است. علاوه بر آن شرایط روحی، خصوصیات شخصیتی دانشجویان و علاقه آنان به موضوع می تواند از عوامل تاثیر گذار بر نتایج تحقیق باشد که از کنترل محقق خارج بود.

تقدیر و تشکر

این مقاله نتیجه طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی زاهدان (شماره طرح ۱۰۱۰۲) می باشد که با حمایت مالی معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه در دانشکده پرستاری و مامایی زاهدان به اجرا درآمده است. از کلیه دانشجویان و اساتید محترم که مساعدت لازم را جهت انجام مطالعه فراهم نموده اند تشکر و سپاسگزاری می شود.

دیدگاه اساتید در فرم ارزشیابی کاملا متفاوت مطرح شده است. در بخش مهارت های تدریس به نظر می رسد دانشجویان به روش ارایه مطالب درسی به صورت سخنرانی، نسبت به سایر روش های مشارکتی رغبت بیشتری نشان می دهند و این دیدگاه می تواند بر کیفیت یاد گیری تأثیری منفی بر جای گذارد. به هر حال اگر چه دانشجویان در تشخیص ملاک های یک استاد خوب دچار اشتباه نشدند و اولویت هایی را که به عنوان خیلی مهم انتخاب نمودند واقعا مهم و اساسی هستند اما بسیاری از عملکرد های دیگر مدرس که بر اساس منابع، جزء ملاک های صحت عملکرد استاد هستند از دیدگاه دانشجویان جایگاه مهم خود را نداشته است. در این مطالعه واقعی بودن نتایج ارزشیابی برای هر دو گروه جای سوال داشته است به طوری که تقریبا نیمی از دانشجویان (۴۵ درصد) و اکثر اساتید (۸۰ درصد) بر این باورند که فرم های ارزشیابی فعلی قادر به ارزیابی کیفیت تدریس و کار استاد نیست. بنابر این کاربردی ترین یافته مطالعه حاضر این است که در صورت استفاده از فرم های ارزشیابی فعلی به عنوان یکی از روش های علمی ارزشیابی استاد، پیشنهاد می شود به منظور واقعی تر شدن فرایند ارزشیابی، بر اساس اولویت دانشجویان به عنوان عوامل اصلی در این روش، ابتدا به هر یک از الویت ها ضریبی اختصاص داده شود و آن گاه نمره ارزشیابی محاسبه شده و برای ارزشیابی کامل و جامع عملکرد استاد بر اساس ملاک های تعریف شده از سایر روش های ارزشیابی نظیر خود سنجی، ارزشیابی توسط همکار، مدیر گروه و غیره استفاده شود.

با توجه به یافته ها پیشنهاد می شود با انجام مطالعات بیشتر روایی و پایایی ابزار های ارزشیابی استاد به روش کیفی مورد سنجش قرار گیرد و یک فرم منطبق بانظرات اساتید و دانشجویان طراحی شود. لذا بر اساس یافته ها،

فهرست منابع

1. Seif A. [Educational Measurement, assessment and evaluation]. Tehran: Doran, 2008. Persian
2. Hadjyabady MR, Ghourchiae A. [Medical student's attitude of their success rate in clerkship period in Birjand University of Medical Sciences]. *J Med Edu*, 2002, 1(4) 169-72. Persian
3. Faith EF. Are student evaluations of teaching fair? [Cited 2010 June 7]. Available from: <http://web.cs.toronto.edu/Assets/DCS+Digital+Assets/ElLENStudentEvals.pdf>. Accessed August 21 2011
4. Najafipour S, Amini M. [A Survey of teacher's viewpoints of Jahrom Medical School towards teacher's evaluation by student]. *Iranian J Med Edu*. 2002; 2(0):41-2. Persian
5. Sarchami R, Salman Zadeh H. [The opinions of faculty on the efficiency of student rating scheme on teachers' performance in Iran University of Medical Sciences]. *JQUMS* 2005; 34: 67-71. Persian
6. Smith BP. Student ratings of teaching effectiveness: An analysis of end-of-course faculty evaluations. *College Student J*. 2007;41(4):789.
7. Raeisi far A, khaghanizadeh M, Ebadi A, Masoomi M. [Reviewing on current methods of teachers evaluation in universities with emphasis on teachers evaluation by students]. *J Edu Strateg Cent Study Develop Med Sci Edu Med Sci Uni Baqattallah*, 2009 1(1); 10-17. Persian
8. Ziaee M, Miri M, Haji-abadi M, Azarkar Gh, Eshbak P. Academic staff and students' impressions on academic evaluation of students in Birjand University of Medical Sciences and Health Services. *JBUMS* 2007, 13(4): 9-15.
9. Hobson SM, Talbot DM. Understanding student evaluations: What all faculties should know? *College teaching*. 2001;49(1):26-31.
10. Elbow P, Boice R. Making better use of student evaluations of teachers. *Profession* 2006. 1992:42-8.
11. Hossini M, Sarchami R. [Attitude of students of Qazvin Medical University towards priorities in teachers assessment]. *JQUMS*. 2002;6(2):33-7. Persian
12. Emery C, Kramer T, Tian R. Return to academic standards: A critique of student evaluations of teaching effectiveness. *Qual Assurance Edu*. 2003; 11(1): 37-46.
13. Chen Y, Hoshower LB. Student evaluation of teaching effectiveness: an assessment of student perception and motivation. *Assess Evalu Higher Educat*. 2003;28(1):71-88.
14. Shakournia A, Elhampour H, DashtBozorgi B. [Ten Year Trends in Faculty Members' Evaluation Results in Jondi Shapour University of Medical Sciences]. *Iranian J Med Edu*. 2008;7(2):309-16. Persian
15. Jafari H, Vahidshahi K, Kousarian M, Mahmoudi M. [Comparison between the results of academic staff self assessment and those made by the students, Faculty of Medicine, Mazandaran University of Medical Sciences, 2006]. *J Mazandaran Uni Med Sci*. 2007;17(57):67-74. Persian
16. Shakournia A, Motlagh ME, Malayeri A, Jahanmardi A. [Students' views towards teachers evaluation, Ahwaz Medical Sciences University]. *Iranian J Med Edu*. 2002;2(0):52-3. Persian
17. Yaghobian M, Yaghobi T, Salmeh F, Golmohammadi F, Safari H, Savasari R, et al. [Comparing the Effect of Teaching Using Educational Booklets and Lecture along with Educational Booklets on Nurses' Knowledge about Professional Laws and Regulations]. *Iranian J Med Edu*. 2010;9(4):372-80. Persian
18. Shayestehfard M, Hoshyari M, Khazni H. [Comparison the criteria for effective teaching from point of view of lecturers with those of students], *Iranian J Med Edu*, 2004 10(5), 43. Persian
19. Asgari F, Mahjoob Moadab H. [Teaching from Teachers' and Students' Point of View, Guilan University of Medical Sciences]. *J Strides Devel Med Edu*. 2010; 7(1):26-33. Persian
20. Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Naji H. [Students' Points of View Regarding Effective Factors in Establishing Communication between Students and Faculty Members]. *Iranian J Med Edu*. 2007;7(1):149-54. Persian
21. Amini M, Honardar M. [The view of faculties and medical students about evaluation of faculty teaching experiences]. *Koomesh*. 2008;9(3):171-8. Persian

- 22 Aghamolaei T, Abedini S. [Comparison of Self and Students' Evaluation of Faculty Members in School of Health of Hormozgan University of Medical Sciences]. *Iranian J Med Edu*. 2008;7(2):191-9. Persian
- 23 Sharifi M, Jourabchi Z, Alipour Heydari M. [Teachers effectiveness on student assessment of teachers and the course]. *J Qazvin Uni Med Sci*. 2002;22(81):8. Persian
- 24 Gillespie M. Student-teacher connection: a place of possibility. *J Adv Nurs*. 2005 Oct;52(2):211-9.
- 25 Mobaraki A, Koldvi A. [The Specialities of a Good Master from the Viewpoint of Students of Yasouj University of Medical Sciences 2007]. *Dena*. 2007;2(2) 55-60. persian
- 26 Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. [Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer]. *Koomes* 2008;10: 77-83 .Persian
- 27 Vakili A, Hajaghajani S, Rashidy-Pour A, Ghorbani R. [An investigation of factors influencing student evaluation of teacher performance: A comprehensive study in Semnan University of Medical Sciences]. *koomesh*, 2011; 12 (2) :93-103. Persian
- 28 Vakili MM, Nourian A, Mosavi Nasab SN. [Study of characteristics a good teacher from perspective of teachers and students of Zanzan University of Medical Science]. *J Zanzan Med Edu Develop Cent* 2008; 24: 18-27. Persian
- 29 Ramezani T, Dortaj Ravari E. [Characteristics of effective teachers and pertinent effective educational factors according to the teachers and students' point of view in schools of nursing, Kerman University of Medical Sciences]. *Strides Develop Med Educ* 2009;6(2): 139-48. Persian

Nursing Student and Teachers' Viewpoints toward Priorities in Teachers Evaluation

*Kerman Saravi F. MSc¹   Navidian A. PhD²   Navabi Rigi Sh.D. MSc³

Abstract

Background & Aim: Recognition of strengths and weaknesses of evaluation content will help the educational manager to provide the possibility of evaluation quality improvement. The aim of this study was to determine the most important priorities of teacher performance evaluation from within students' and faculties' perspective.

Material & Methods: It was a descriptive cross-sectional study. All of the students (n=245) and faculty members (n=26) of the School of Nursing and Midwifery affiliated with Zahedan University of Medical Sciences were recruited during the academic year 2008-2009. Data was collected using questionnaire with five subscales including teaching skills, individual characteristics of teachers, communication skills, evaluation skills, and educational principles and rules and analyzed by SPSS-PC (v.13).

Results: The most important priorities from the teachers' and students' perspective were related to the domains of teaching skills, teacher mastery, creating motivation and students' participation respectively. There were significant difference in the mean scores of teachers mastery (p=0.02), students' participation (p=0.01), and presentation of new subjects (p= 0.007) between the two groups.

There was also significant difference in the mean scores of teaching skills domains, individual characteristics domain and evaluation skills domain between two groups (p=0.01).

Conclusion: considering the difference between the teachers' and students' perspective regarding some criteria of teachers evaluation, designing an evaluation tool according to the viewpoints of the two groups is recommended. Teachers' attention to the students' priorities in teachers' evaluation would help to promote teaching quality and students' satisfaction.

Key Words: Students, Teachers, Evaluation, Priorities, Nursing & Midwifery

Received: 26 Jul 2011

Accepted: 24 Oct 2011

---

¹ MSC of Community Health Nursing, Health promotion Research Center, Zahedan University of Medical Sciences and Health Services, Zahedan, Iran (*Corresponding author) Email: Fkermansaravi@yahoo.com

² PHD of Family counseling, Health promotion Research Center, Zahedan University of Medical Science and Health Services, Zahedan, Iran

³ MSC of Midwifery, Health promotion Research Center, Zahedan University of Medical Sciences and Health Services, Zahedan, Iran